

silno slabe volje, ker se mi ne zdi nikdar dovolj dobro. Stavček za stavkom pretehtavam v ritmu in besedi ter vidim, da je zanič. Ko bi človek ne imel daljnih misli — kaj da bo — bi že zdavnaj pustil to neumno pisarjenje. Vrhutega imam še drugo veliko napako: preveč načrtov. Okrog mene so kakor robidovje, da ne morem naprej, kot bi hotel. In ravno najlepši načrti niso nikoli izvršeni! Tragedija iz slovenskih kmetijskih puntov mi roji po glavi že osem ali devet let; cele scene vidim pred seboj, a napisati jih ne morem. In z Lepo Vido je bila ravno taka reč; dolgo sem jo nosil v srcu, in ko je bila na papirju, sem z začudenjem opazil, da je pesem in ne drama, kar bi imela biti. Stanje človeka, ki na tragedije misli in feljtone piše, je silno žalostna reč.

K delu me najbolj podviza — jezca. Politične in literarne oslarije zapeljejo človeka k pisarjenju, da si srce ohladi. Za narodov blagor, Gospa Judit, Bela krizantema so nastale tako. Ko bi jeze ne bilo — Bog jo blagoslovi!

Tvarino torej pripravim že prej, vsa poglavja so natanko pred menoj. Hlapce sem pisal tako živo, da sem obraze videl in glasove razločeval. Zato pišem strašno hitro. Stavci pravijo mojim rokopisom „špeh“, ker je skoro ni besede, ki bi bila prečrtana. Pohujšanje sem napisal v štirinajstih dneh, za svojo najdaljšo povest Na klancu nisem potreboval več kot tri tedne, Hlapca Jerneja sem pisal sredi volilne agitacije, ko sem tudi sam kandidiral. Zato pa sem imel s Krizantemo opraviti tri mesece in sem visel nad kratkim Očenašem v Hlapcu Jerneju in neznatno pridigo v Martinu Kačurju dneve in dneve.“

„Zdi se mi, da ti je kritika najbolj opravičeno očitala razblinjenost, pomanjkanje kompozicije; iz tega moram sklepati, da nisi imel jasnega načrta, preden si začel pisati.“

„Ne, načrt je bil vedno pred menoj! V notes, ki mi traja, dasi je majhen, štiri do pet let, si napišem eno samo besedo ali stavček, ki ga vlačim leta in leta s seboj, dokler ne pade kakor zrel sad sam od sebe.“

Sedaj, ko govorimo o kritiki, ti povem tole: Eno knjigo so mi popolnoma narobe, napak in hudobno razumeli. To je bila Hiša Marije Pomočnice. Pri njej sem imel kot student čisto misel. Ravno zato me je tista kritika ujezila, dasi je treba sicer velikih literarnih škandalov, preden pridem v jezo. Ideja Hiše ni svinjarska, ampak tragična: štirinajst bolnih deklet, ki čakajo v smrti življenja in zdravja. Eden pasus je tak, da bi ga v drugič ne napisal več, ker je nepotreben in dvoumen. Zato sem v ruskem prevodu prepovedal tiste strani in v češkem tudi. Pri Slovencih pa naj ostane! Ravno zato, ker so slovenski narodnjaki, frakarji in fijakarji željni pohujšanja, naj ga pa imajo.“

„Kako se je začela Vaša šola?“

„Veš kaj! Okrog leta 1895. je bil med nami splošen gnus, ki

ni bil samo literaren. Hodili smo na shode, gledali svet ter bili silno vznemirjeni. Vedeli smo, da z verzi ne bo nihče renoviral naroda. Bilo nas je veliko; sešli smo se bili v dijaški Zadrugi, kjer smo si brali in ocenjevali spise, Župančič, Murn, Kette, Alojzij Merhar, Stefe, Lužar, skoro vsa sedanja socialistična inteligenca.“

Juan Canbury